

פסקי תשובות אורח חיים סימן תקפא אות ג

ג. כמה פרטי דינים באמירת הסליחות

שם: לומר סליחות ותחנונים. ומי שכוחותיו במותניו טוב²⁶ שיעמוד בעת אמירת הסליחות, ועל כל פנים באמירת 'שמע קולנו', ובאמירת וידוי וי"ג מדות חייבים לעמוד, ונכון²⁷ לעמוד מתחילת 'אל מלך יושב' וכו'. וצריך²⁸ לומר הסליחות בתחנונים ובנחת במתון ובכוונה, ואסור להזכיר י"ג מדות שלא בכוונה, ומה שנהגו קצת לומר 'עננו ה' עננו' 'עשה למען שמך' ו'מי שענה' וכו' במהירות גדולה, יש לבטל מנהגם. וכמו כן יש²⁹ לשם דגש על אמירת הפסוקים אשר קודם לכל פיוט ופיוט, כי הפיוטים מיוסדים על פסוקים אלו, והמדלגים³⁰ אותם מפסידים העיקר. ומי שעדיין באמצע אמירת הסליחה והציבור אומרים אל מלך יושב וי"ג מדות יאמר עמהם ה' ה', ואין³¹ צריך לומר עמהם אל מלך יושב, ואח"כ יחזור למקום שהפסיק. ויחיד האומר סליחות לעצמו - רשאי לומר י"ג מדות בטעמי המקרא, ועיין עוד פרטי דינים בענין זה בסימן קל"א אות ט' וסימן תקס"ה אות ה', אך נשים לא³² יאמרו י"ג מדות ביחידות כי אין הם בקיאות בטעמי המקרא, וכמו כן אין³³ נשים נוהגות ליפול על פניהם, אלא אומרות הפרק 'רחום וחנון' בלי נפילת אפים. ויחיד שעדיין לא אמר סליחות רשאי³⁴ לצרף עמו עוד ט' אנשים שכבר אמרו סליחות, ואם אומרים עמו מקצת מהפיוטים, רשאים לומר חצי קדיש י"ג מדות וקדיש תתקבל, כי לאמירת סליחות אין שיעור וגבול.

²⁶ . א"ר סק"ט בשם קיצור שלי"ה, מטה אפרים סעי' י"ח.

²⁷ . וכן נהג הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (ס' הליכות שלמה תפילה פ"ו הערה 38).

²⁸ . כל קטע זה לשונו דהחיד"א זי"ע בברכי יוסף סק"ד וה', וראה גם במקור חיים לחוות יאיר סי' תקע"ו סעי' י"ב 'בימי הקדמונים לא אמרו במרוצה עננו ומי שענה, והש"ץ היה אומר עננו ה' והציבור עונים 'עננו', וכן מי שענה וכו' אומר הש"ץ והציבור מסיימים הוא יעננו', עיין שם, ובעוד שהפיוטים שבידינו הם מתקופת הגאונים והראשונים, תפילות אלו עננו וכו' ומי שענה וכו' המה מדברי חז"ל (בגמ' תענית דף ט"ו א).

²⁹ . ע' סליחות המפורש במבוא פרק ב' שמביא מספרי ראשונים וקדמונים ומקובלים בחשיבות פסוקים אלו.

³⁰ . ס' אשרי האיש פי"ג אות י"א בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

³¹ . שם אות י"א, וכ"ה בס' הליכות אבן ישראל (סליחות פ"ב אות י"א) בשם הגרי"י פישר זצ"ל.

³² . ס' אשי ישראל פמ"ה הערה נ"ז בשם הגריש"א זצ"ל.

³³ . ס' אשרי האיש פי"ג אות י"ד בשם הני"ל.

³⁴ . שו"ת מקדש ישראל ר"ה סי' ע"ג.